

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Чернухи Надії Миколаївни

на дисертаційне дослідження **Мищак Людмили Михайлівни**

«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕЛИКОГО МІСТА»,

подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні педагогічні науки,
галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок з науковими програмами, планами, темами. В умовах сучасних глобалізаційних процесів, актуалізації різноманітних культурних, соціальних, економічних впливів на життя людини, незаперечно важливою є інтеграція молоді в урбаністичне середовище. Освітній простір, соціальне середовище, зокрема, педагогічні умови є ключовими для розвитку студентів як активних і відповідальних учасників міського життя. Аналіз та дослідження цих умов сприяють гармонізації особистісного розвитку молоді. Питання інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста є важливою науковою проблемою, яка потребує комплексного підходу. Молодь постійно стикається з численними викликами, зокрема інтегрованістю до нових соціальних і культурних умов. Актуальність дослідження проблеми інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста в Україні зумовлена важливістю інтеграції молоді до нових соціальних, економічних та культурних умов урбанізованих територій. Педагогічні умови інтеграції, зокрема соціалізація, взаємодія з місцевим середовищем і розвиток культурної ідентичності, стають ключовими для гармонійного розвитку студентів, що здобувають освіту у великих містах.

Значущість та актуальність наукової проблеми дисертаційного дослідження посилює ряд законодавчих актів, що сприяють вирішенню цієї проблеми.

У сучасному науковому середовищі, проблема ефективності педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище

великого міста наразі є недостатньо дослідженою, зокрема, в контексті специфіки міського життя та особливостей освітнього процесу. Актуальність і доцільність дослідження означеної проблеми зумовлені кі необхідністю вирішення суперечностей між динамічним процесом соціокультурної інтеграції студентів та відсутністю ефективних педагогічних моделей та технологій для підтримки цього процесу в умовах великого міста. Пріоритетною у дослідженні є позиція щодо консолідації зусиль усіх зацікавлених сторін, зокрема освітніх установ, культурних організацій та громадських структур, для створення ефективних умов для соціокультурної інтегрованості студентської молоді.

2. Наукова новизна результатів дисертації. Вперше визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови і змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста; сформульовано сутність понять «інтегрованість студентської молоді», «інтегрованість студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста», «соціокультурне середовище» та «змістовно-технологічне забезпечення»; запропоновано новий підхід до визначення та аналізу педагогічних умов, що сприяють соціокультурній інтегрованості студентів; охарактеризовано критерії (показники) інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: соціальний критерій (активність участі у культурних та навчальних заходах, соціальна інтегрованість в середовищі великого міста), побутовий критерій (інтегрованість до житлових умов і інфраструктури міста та доступ до ресурсів, інтегрованість студентів у міську інфраструктуру), освітній критерій (адаптація до освітньої системи закладів вищої освіти, вступ студентів у навчальні і професійні спільноти) та комунікаційний критерій (залучення студентів до міських інформаційно-комунікаційних мереж, взаємодія студентів з різними соціальними групами в місті); розкрито рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста: низький, середній та високий; розроблено змістовно-технологічне забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичну основу дослідження проблематики підтверджують численні наукові дослідження, які обгрунтовані в працях: А. Етзоні, Є. Іванченко та Г. Спенсер, Н. Костюк, Н. Олех, Н. Пахомова, О. Руденко, Дж. Тернер, К. Трихліб, Дослідники В. Трегобчук, С. Мочерний, С. Павлюк, В. Копійка, Л. Мельник визначили та описали поняття «Інтеграція» в енциклопедії сучасної України. Інтеграція як мультидисциплінарне явище також аналізується в роботах таких авторів, як В. Трегобчук, С. Мочерний, С. Павлюк, В. Копійка, Л. Мельник, що описують інтегрованість в рамках сучасної енциклопедії України, а також В. Іваненко описує інтегрованість в контексті української молоді в системи освіти Європейського Союзу під час війни. Про соціальну інтеграцію студентської молоді та її взаємодію з європейським простором описала дослідники Г. Бурова, Ю. Зубок, О. Іщенко, Т. Мартинюк, Н. Калька, Л. Савчина, В. Чупров, І. Шапошникова. Розвиток соціальних стратегій студентів та молоді в умовах глобалізації аналізує М. Мосьондз, Також багато дослідників розглядають інтеграцію через соціалізацію та адаптацію, це: Р. Вайнола та Н. Рудкевич В. Войтко, І. Милославова, А. Петровський, І. Сердюкова, Т. Шибутан. Такі науковці, як В. Бочелюк, І. Когут та І. Мамайчук також досліджують поняття «соціальної інтегрованості». Соціокультурне середовище, середовище великого міста та його роль у розвитку та кращій інтеграції студентської молоді досліджували Н. Богданова, М. Дем'янюк, Т. Тюльпа, І. Червінська, Ян Мен'ї, О. Міхеєва, Л. Афанасьєва, Н. Чуграєва; у своїх наукових працях А. Роздимаха, Є. Роздимаха та Л. Одерій висвітлюють ключові аспекти соціокультурного розвитку суспільства; соціальне середовище досліджували А. Капська. Переваги великого міста досліджували А. Капська, Л. Кондратик та С. Сальнікова, Ю. Фесенко. Педагогічні умови дослідженні в працях багатьох науковців А. Ашєрова, О. Бражчин, Г. Голубова, А. Литвин, С. Літвінчук, В. Логвиненко, В. Манько, О. Міхеєва, І. Мороз, Л. Неїжпапа. І. Прокопенко, Р. Сопівник, Н. Чернухи. Критерії та показники інтеграції студентської молоді розроблено В. Тернопільською та О. Дерев'янко.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні й практичному впровадженні педагогічних умов та змістовно-технологічного забезпечення, що використовують у практиці роботи закладів вищої освіти; у методичному забезпеченні (методичні рекомендації, програми лекцій, семінарів та ін.) для кураторів, керівників груп, заступників деканів з виховної роботи щодо інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Матеріали дослідження може бути використано у системі соціально-виховної роботи закладів вищої освіти. Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти: УДУ імені Михайла Драгоманова, Національний університет біоресурсів та природокористування України, Національний транспортний університет, Національний університет «Запорізька політехніка», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Дослідження проведено протягом 2024-2025 рр, охоплено 152 студенти.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження. Заслуговує на увагу обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, яка забезпечена чітко й логічно визначеним методологічним апаратом дослідження. Кожне теоретичне положення доведене, усі практичні кроки експериментально перевірені. До безумовних здобутків дослідження Мищак Л.М. належить ґрунтовне осмислення теоретичних засад інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Дисертантка, використовуючи набуті теоретичні знання, розробляє та експериментально перевіряє педагогічні умови інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація відповідає сучасним вимогам до наукових робіт. Робота складається з анотації, списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Анотація дисертації достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дослідження

і дає цілісне уявлення про хід його проведення. Проведений дисертанткою аналіз у першому розділі «Теоретичні засади інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста» уможливив детальне теоретичне вивчення основних понять дослідження та виокремлення інтеграції студентської молоді як соціально-педагогічна проблеми. Дисертантка ґрунтовно проаналізувала соціокультурне середовище великого міста та його роль у розвитку студентської молоді. У другому розділі дисертації «Аспекти інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста» актуалізовано, обґрунтовано та виокремлено педагогічні умови інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Запропоновано критерії, показники та рівні інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. На особливу увагу заслуговує третій розділ дисертаційного дослідження Мищак Л.М. «Змістовно-технологічне забезпечення педагогічних умов інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста», де подано обґрунтування складових змістовно-технологічного забезпечення інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста та здійснено оцінку та аналіз результатів експериментальної роботи.

Логічно узгодженими і переконливими є висновки до розділів та загальні висновки дисертаційного дослідження дисертантки Мищак Л.М.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Не викликає сумніву практична значущість запропонованого дослідження, що полягає в перевірці та доведенні ефективності впровадження педагогічних умов інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що підібрано й апробовано діагностичний інструментарій для виявлення критеріїв, показників та рівнів інтегрованості студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Теоретичні та практичні положення дисертації можуть бути використані під час укладання навчальних програм, планів, розроблення спецкурсів, методичних рекомендацій.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.
Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, варто вказати на окремі дискусійні положення та висловити деякі зауваження й побажання до змісту роботи.

1. У розділі 1 дисертації авторкою ґрунтовно досліджено питання, що стосуються інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста. Однак, на наш погляд, не достатньо проаналізовано конкретні приклади і кращі механізми інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста у вітчизняному та зарубіжному науковому просторі.

2. У дисертаційному дослідженні доцільно було б розширити джерельну базу щодо конкретних глобалізаційних викликів в умовах сучасних реалій.

3. Позитивно оцінюючи напрацювання дослідниці щодо обґрунтування та впровадження в освітню практику педагогічних умов інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста, зазначимо, що значно посилило б практичну значущість дослідження подання у дисертації більшої кількості саме сучасних інноваційних, інтерактивних практик інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

4. В умовах сучасних соціалізаційних викликів, які постали перед суспільством та освітою, зокрема, посилення уваги до дистанційних форм і технологій освіти, вважаємо, що дослідниці варто було б розширити і деталізувати опис засобів, методів, форм неформальної освіти, що використовуються у процесі інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста.

5. Потребує певного узгодження подання у дисертації базових понять дослідження: «інтеграція» та «інтегрованість».

8. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Наукові результати дисертації висвітлено у 5 наукових та науково-методичних працях, з них: 5 наукових статей (з них 2 у співавторстві)

опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 наукова стаття у співавторстві, опублікована у періодичних наукових виданнях, проіндексовані у базі даних Web of Science Core Collection, Copernicus; 2 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації. Аналіз змісту цих публікацій підтверджує, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, викладено достатньо повно. Ступінь апробації результатів дослідження також підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

Висновок. Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження **Мищак Людмили Михайлівни «Педагогічні умови ефективності інтеграції студентської молоді у соціокультурне середовище великого міста»** є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення, повністю відповідає паспорту спеціальності, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01. 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017р. за № 155/30023) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. за № 44, а його авторка **Мищак Людмила Михайлівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні педагогічні науки.

Офіційний опонент:

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри соціальної реабілітації
та соціальної педагогіки
факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
2025Р.

Надія ЧЕРНУХА